অধ্যায় ৫ ঃ লোকপৰিৱেশ্য কলা

অধ্যায় গাঁথনি

5.1 উদ্দেশ্য

5.2 পৰিচয়

5.3 লোকপৰিৱেশ্য কলা

5.4 অসমৰ লোকপৰিৱেশ্য কলা

5.4.1 লোকসংগীত

5.4.2 লোকনাট্য

5.5 অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

5.6 অধিক জানিবলৈ

5.7 অগ্রগতিৰ খতিয়ান

5.8 আৰ্হি প্রশ্ন

৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- লোকপৰিৱেশ্য কলা মানে কি সেয়া জানিব পাৰিব
- অসমৰ লোকগীত সম্পর্কে ধাৰণা লাভ কৰিব
- অসমৰ লোকনৃত্যৰ চমু পৰিচিতি লাভ কৰিব
- অসমৰ লোকবাদ্যসমূহৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিব
- অসমৰ সমৃদ্ধ লোকনাট্য পৰম্পৰাৰ বিষয়ে জ্ঞাত হ'ব।

৫.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়কেইটিত আপুনি অসমৰ লোকসংস্কৃতিৰ সম্যক ধাৰণা লাভ কৰি অসমৰ লোকসমাজত প্রচলিত বিবিধ লোকাচাৰ, অসমৰ ভৌতিক সংস্কৃতি সম্পর্কে অধ্যয়ন কৰিলে। এই অধ্যায়টিত আমি অসমৰ লোকপৰিৱেশ্য কলাৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিম।

আপুনি নিশ্চয় জানে যে যিবোৰ কলা পৰিৱেশন কৰা হয় গীত, নৃত্য আৰু অভিনয়ৰ জৰিয়তে সেইবোৰ কলাকে পৰিৱেশ্য কলা বোলে। সাধাৰণভাৱে ক'বলৈ হ'লে যিবোৰ কলাৰ আনুষ্ঠানিক বা অন্যান্যৰূপত পৰিৱেশনীয় ৰূপ এটা থাকে, যেনে — গীত, নৃত্য, নাট্য — সেইবোৰেই পৰিৱেশ্য কলা। এই বিষয়ে ইতিমধ্যে আপুনি যোৱা ষাণ্মাসিকৰ শেষৰটো অধ্যায়ত অধ্যয়ন কৰি আহিছে। এই অধ্যায়টিয়ে আপোনাক অসমৰ লোকসমাজত প্রচলিত বিভিন্ন লোকগীত, লোকনৃত্য, লোকবাদ্য আৰু লোকনাট্যৰ বিষয়ে পৰিচয় জ্ঞাপন কৰিব।

লোকপৰিৱেশ্য কলাৰ স্থিতি সম্পৰ্কে স্পষ্ট আৰু পৰিষ্কাৰ ধাৰণা লাভ কৰোঁ।

উল্লেখযোগ্য যে নাট্যকলাত নৃত্য-গীত-বাদ্য আৰু অভিনয় জড়িত থকাৰ বাবে ইয়াক পৰিৱেশ্য কলাৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপ বোলা হয়। আনহাতে স্বতঃস্ফূৰ্ত অংশগ্ৰহণ আৰু সৰ্বাত্মক অভিব্যক্তিয়েই হ'ল লোকপৰিৱেশ্য কলাৰ মূল বৈশিষ্ট্য।

এই আলোচনাৰ পৰা আমি ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ যে ভাৰতত লোকপৰিৱেশ্য কলা অতীত কালৰে পৰা প্ৰৱহমান হৈ আহিছে। মূলতঃ লোকসমাজৰ বিভিন্ন উৎসৱ, ধৰ্মীয় পৰম্পৰা, ঐন্দ্ৰজালিক ক্ৰিয়াৰ অনুষংগতে লোকনাট্যৰ সৃষ্টি। সেই বাবেই *Dictionary of World Literature* (J.T. Shipley)ত কোৱা হৈছে— "Folk drama began in primitive pragan rites and magic ceremonies of song and dance." এই বিষয়ে আমি যোৱা যাণ্মাসিকত বহলাই আলোচনা কৰি আহিছোঁ বাবে ইয়াত পুনৰাই আলোচনা কৰা নহ'ল।

জানি থোৱা ভাল

পৰিৱৰ্তনশীল সময়ৰ বুকুত লোকপৰিৱেশ্য কলা আৰু শাস্ত্ৰীয় পৰিৱেশ্য কলাৰ মাজত পাৰস্পৰিক সংযোগ সংঘটিত হৈছে। বৰ্তমান সমাজত নগৰীয়া দৰ্শক-শ্ৰোতাৰ বাবে বেছি আকৰ্ষণীয় হৈ পৰিছে লোকপৰিৱেশ্য কলাসমূহ। এইবোৰক আধাৰ হিচাপে লৈয়েই আধুনিক পৰিৱেশ্য কলাসমূহত ন ন ধাৰণাৰ উন্মেষ ঘটিছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ *নাট্যশাস্ত্ৰৰ* প্ৰণেতা কোন?

.....

৫.৪ অসমৰ লোকপৰিৱেশ্য কলা

পৃথিৱীৰ অন্যান্য সমাজবোৰত প্ৰচলিত থকা লোকপৰিৱেশ্য কলাৰ সমগোত্ৰীয় বিভিন্ন লোকপৰিৱেশ্য কলা অসমতো অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা প্ৰচলিত হৈ আহিছে। ইয়াৰ প্ৰাচীনত্বৰ কথা আমি গম পাব পাৰোঁ ভৰতমুনিৰ *নাট্যশাস্ত্ৰত* থকা উল্লেখৰ পৰা। তাত উল্লেখ আছে—

চতুৰ্বিধা প্ৰবৃত্তিশ্চ প্ৰোক্তা নাট্য প্ৰয়োগতঃ।
আবন্তী দাক্ষিণাত্যাশ্চ পাঞ্চলী ওড্ৰমাগধী।।

ইয়াৰে ওড্ৰমাগধীয়ে অংগ, বংগ, কলিংগ, ওড্ৰ, মগধ, পুণ্ড্ৰ, নেপাল, প্ৰাগ্জ্যোতিষ আদি ঠাই সামৰিছে। এই বক্তব্যৰ পৰাই আমি অনুমান কৰিব পাৰোঁ যে প্ৰাচীন কালৰে পৰাই অসমত লোকপৰিৱেশ্য কলাৰ পৰম্পৰা প্ৰৱহমান। অসমৰ লোকপৰিৱেশ্য কলাসমূহক তলত দিয়া বিভাজন মতে আলোচনা কৰিব পাৰি।

❍ উৎসৱ-অনুষ্ঠানমূলক গীত ঃ লোকসমাজ এখন বিভিন্ন পৰম্পৰাগত বিশ্বাস, আচাৰ-অনুষ্ঠান, ধর্মীয় পৰম্পৰাৰ আধাৰতে আৱর্তিত। মূলতঃ খেতি বা কৃষিকর্মৰ লগত জড়িত বিভিন্ন উর্বৰতাজনিত বিশ্বাস, ধর্মীয় পৰম্পৰাৰ আধাৰতে যিবোৰ গীত পৰিৱেশন কৰা হয় সেইবোৰকে উৎসৱ-অনুষ্ঠানমূলক গীত বোলা হয়। অসমৰ দুটি মান প্রধান উৎসৱ-অনুষ্ঠানমূলক গীত হ'ল বিহুগীত, হুঁচৰি গীত, বিয়ানাম বা গীত আদি।

ব'হাগৰ সময়ত অসমৰ আকাশত ঢোল-পেঁপাৰ মাতৰ লগে লগে কিছুমান গীত মুখৰিত হৈ উঠে। এইবোৰকে বিহুগীত বোলা হয়। এই গীতসমূহ প্রেম-প্রণয়মূলক যদিও ইয়াত উর্বৰতাজনিত বিশ্বাস জড়িত হৈ আছে। ঠিক সেইদৰে হুঁচৰি নামো বিহুৰ সময়তে গোৱা হয়। অসমীয়া সমাজত প্রচলিত বিয়ানাম বা গীতসমূহ অসমীয়া সংগীতৰ অমূল্য সম্পদ। এইবোৰৰ মাজেদি 'স্মৃতি শাস্ত্রৰ নীতিৰ দ্বাৰা সংযত পৱিত্র মিলনৰ মধুৰ ভাব ধ্বনিত হয়' বুলি ড^{0} মহেশ্বৰ নেওগে মন্তব্য কৰিছে। বিয়া নামৰ লগত জড়িত আন এবিধ গীত হ'ল যোৱানাম। নামনি অসমত এইবিধ গীতক খিচাগীত বোলে।

অসমৰ আন অনুষ্ঠানমূলক গীতবোৰৰ ভিতৰত— ভেকুলী বিয়াৰ গীত, মহোহো গীত, চূড়াকৰণৰ গীত, কাতিপূজাৰ গীত, বাঁশপূজাৰ গীত, মনসাপূজাৰ গীত, হোলি গীত, আইনাম, সুবচনীৰ গীত, অপেচৰীৰ গীত, হুদুম পূজাৰ গীত, সোণাৰায় (ব্যাঘ্রদেৱতাৰ) পূজাৰ গীত, গোসাঁই নাম, তোলনী বিয়াৰ গীত, ইত্যাদি উল্লেখযোগ্য। প্রণিধানযোগ্য যে উৎসৱ-অনুষ্ঠানমূলক গীতসমূহত স্থানীয় লোকাচাৰ আৰু ভাষাৰ প্রয়োগ ঘটিলেও ভাবৰ ঐক্য, প্রকাশভংগীৰ অকৃত্রিমতা আৰু অনুভৱৰ আন্তৰিকতা সাধাৰণতে দেখিবলৈ পোৱা যায় বুলি ড^{0} সত্যেন্দ্রনাথ শর্মাই মন্তব্য কৰিছে।

জানি থোৱা ভাল

অসমৰ অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত লোকগীতৰ বৈচিত্র্যৰ আধিক্য লক্ষ্য কৰা যায়। মূলতঃ এই অঞ্চলটিত কেইবাটাও সংস্কৃতিৰ সংযোগ ঘটাৰ ফলত বা সমন্বয় সাধন হোৱা বাবে এয়া হৈছে বুলি অনুমান কৰিব পাৰি।

❍ আখ্যান গীত ঃ যিবোৰ গীতত কোনো এটা আখ্যান জড়িত হৈ থাকে তাকে আখ্যান গীত বোলা হয়। অসমীয়া আখ্যান গীতসমূহক পুনৰ তিনিটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি— (ক) বুৰঞ্জীমূলক (খ) কিম্বদন্তিমূলক আৰু (গ) জনশ্রুতিমূলক।

➢ *লোকনৃত্য ঃ* সাধাৰণতে যি বোৰ নৃত্য পৰিমার্জিত, ৰীতিবদ্ধ, প্রণালীবদ্ধ নহয় তেনে নৃত্যকে লোকনৃত্য বোলা হয়। বিভিন্ন আচাৰ-অনুষ্ঠান, পৰম্পৰাগত ধর্মীয় বিশ্বাস, পূজা-উপাসনাৰ লগত জড়িত হৈ থকা লোকগীতসমূহৰ লগত লোকনৃত্য জড়িত হৈ আছে। সাধাৰণতে লোকগীতৰ নাম অনুসাৰেই তাৰ সৈতে সম্পর্কিত নৃত্যটিৰ নামকৰণ কৰা হয়। আনহাতে বহুসময়ত ইয়াৰ নামকৰণৰ লগত জড়িত হৈ থাকে সামাজিক অনুষংগ। সমাজৰ কোনো পৰম্পৰা, আচাৰ-অনুষ্ঠান আদিৰ অনুষংগ অনুসৰি গীত বা নৃত্যৰ নামকৰণ কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে বিহু উৎসৱৰ অনুষংগত পৰিৱেশন কৰা গীতসমূহ হ'ল বিহু গীত, ঠিক সেইদৰে ইয়াৰ লগত জড়িত নৃত্যটিয়েই বিহু নৃত্য।

জানি থোৱা ভাল

লোকনৃত্যৰ পৰাই শাস্ত্রীয় নৃত্যৰ উদ্ভৱ হৈছে। লোকনৃত্যৰ পৰিমার্জিত, ৰীতিবদ্ধ, প্রণালীবদ্ধ আৰু সুগঢ়ী ৰূপটোকেই শাস্ত্রীয় নৃত্য বোলা হয়। লোকনৃত্য প্রায়ে বৃত্তনৃত্য। লোকনৃত্যৰ সঞ্চাৰণ পদ্ধতি মৌখিক বা বাচিক।

অসমৰ বহু লোকনৃত্য অর্ধ নাটকীয় গুণসম্পন্ন হোৱা বাবে ইয়াক লোকনাট্যৰো অন্তর্ভুক্ত কৰা হয়। লোকগীতক মূলতঃ যিদৰে তিনিটা ভাগত ভাগ কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি ঠিক সেইদৰে অসমৰ লোকনৃত্যসমূহকো মূলতঃ তলত দিয়া ধৰণে বিবেচনা কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি। যথা— পূজা-উপাসনাৰ লগত জড়িত নৃত্য আৰু উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ লগত সম্পর্কযুক্ত নৃত্য।

❍ পূজা-উপাসনাৰ লগত জড়িত নৃত্য ঃ জনসমাজত প্রচলিত বিভিন্ন পূজা-উপাসনা পদ্ধতিসমূহৰ লগত ওতপ্রোতভাৱে সম্পর্কিত হৈ আছে নৃত্য। সেইবোৰৰ ভিতৰত— পুতলা নাচ, ঢুলীয়া নাচ, ওজাপালি নাচ তথা বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্রচলিত দেওধা-দেউলা নাচসমূহ উল্লেখযোগ্য।

ওজাপালি অনুষ্ঠান দুই প্রকাৰৰ। ইয়াৰে এটা ভাগত মহাকাব্যক আশ্রয় কৰি আৰু আনটো ভাগত দেৱী পূজাৰ অনুষংগত গীত গাই নৃত্য কৰা হয়। ব্যাস-ওজাপালি, ভাউৰা ওজাপালি, দুর্গাবৰী ওজাপালি, সত্রীয়া ওজাপালি ইয়াৰে প্রথম ভাগটোৰ উদাহৰণ। ঠিক সেইদৰে সুকনান্নী ওজাপালি, মাৰে গান, পদ্মা পুৰাণৰ গান, বাঁশী-পুৰাণৰ গান, ভাসান যাত্রা আদি মহাকাব্য অনাশ্রয়ী বা শাক্ত অনুষংগ বা দেৱী পূজাৰ লগত জড়িত ওজাপালিৰ উদাহৰণ। অৱশ্যে ওজাপালি নৃত্য মার্গীয় শৈলীৰ বুলি সমালোচকসকলে বিবেচনা কৰে। তথাপিতো ক'ব পাৰি সেয়া লোক পৰম্পৰাতেই আৰম্ভ হৈছিল।

কৰিব পাৰি। উল্লেখযোগ্য যে অসমৰ লোকবাদ্যসমূহকো এই চাৰিটা শ্রেণীত বিভাজিত কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি—

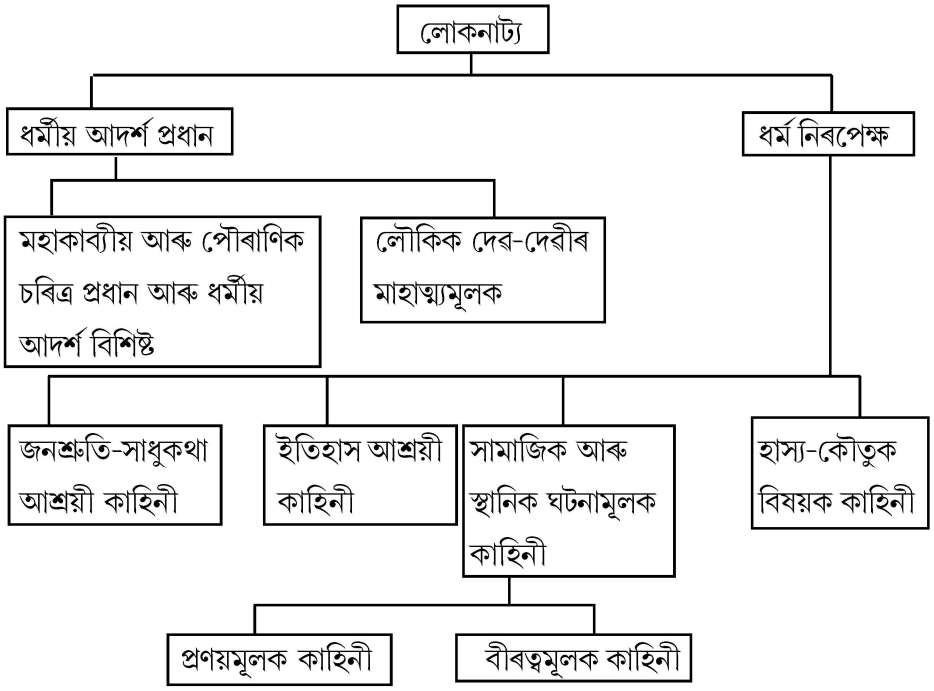
- তত বাদ্য ঃ যিবোৰ বাদ্যযন্ত্রত তাঁৰ বা তেনেধৰণৰ সামগ্রী সংযোগ হৈ থাকে তেনে বাদ্যযন্ত্রকে তত বাদ্য বোলা হয়। অসমৰ লোকসমাজত প্রচলিত প্রধান তত বাদ্যসমূহৰ ভিতৰত বীণ, বেনা, একতাঁৰ, দোতাঁৰা, টোকাৰী, গগনা, বৰোসকলৰ চেৰেজা, তিৰাৰ তন্দ্রাং, মিছিংসকলৰ গুংগা, ৰাভাসকলৰ বাদুংদুপ্পা উল্লেখযোগ্য।
- অৱনদ্ধ বাদ্য ঃ কোনো মাটিৰ বাচন, কাঠৰ ফোপোলা অংশ এটাত চামৰা চিয়াই এনে বাদ্যযন্ত্র নির্মাণ কৰা হয়। বহু লোকসংস্কৃতিবিদে অৱনদ্ধ বাদ্যকে আদিম বাদ্য বুলি ক'ব খোজে। বেদতো এইবিধ বাদ্যযন্ত্রৰ নাম উল্লেখ আছে। 'ভৌমী দুন্দুভি' বা 'ভাণ্ড' বুলি বেদত ইয়াক নামকৰণ কৰা হৈছে। অসমৰ এনে লোকবাদ্যৰ কেইটিমান উদাহৰণ হ'ল— ঢোল, ডগৰ, ঢাক, নাগাৰা, ডবা, ডম্বৰু, ঢোলক, ইত্যাদি। উল্লেখযোগ্য যে অসমৰ বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীসমূহৰ মাজত ঢোল বিভিন্ন নামেৰে পৰিচিত। যেনে— মিচিংসকলৰ দুমদুম, বৰোসকলৰ মাজত খাম, খ্রাম, কার্বিসকলৰ মাজত ছেংব্রুপ ইত্যাদি। তদুপৰি অসমীয়া লোকসমাজত বৰঢোল, ঢেপাঢোল, জয়ঢোল, ৰাজাঢোল, কাঢ়াঢোল, বিহুঢোল, মাদল আদি বিভিন্ন প্রকাৰৰ ঢোল বাদ্য-যন্ত্র হিচাপে ব্যবহৃত হোৱা দেখা যায়।
- ঘন বাদ্য ঃ বাঁহ, কাঠ, শিল, মাটি বা ধাতুৰে নির্মিত যতনেৰে এডোখৰে সিডোখৰৰ ওপৰত কোবাই ঘনকার্য সম্পাদনেৰে শব্দৰ সৃষ্টি কৰি গীত বা নৃত্যৰ লগত সংযোগ কৰা হয়। ঘনকার্যৰ বাবে ব্যৱহৃত এনে বাদ্যসমূহকে ঘন বাদ্য বুলি কোৱা হয়। অসমৰ লোকসমাজত প্রচলিত কেইটিমান উল্লেখযোগ্য ঘন বাদ্য হ'ল — টকা, তাল, কৰতাল, খুটিতাল, মঞ্জুৰী, কাঁহ, বৰকাঁহ, ইত্যাদি। অসমৰ নৃগোষ্ঠীসমূহৰ মাজতো এনে ঘন বাদ্য প্রচুৰভাৱে ব্যৱহৃত হয়। যেনে— মিচিংসকলৰ লুপি, বৰোসকলৰ জোথা, কার্বিৰ ছেংছ, ৰাভাৰ কাসি, ইত্যাদি।
- সুষিৰ বাদ্য ঃ সুষিৰ পদৰ অর্থ বিন্ধা বা ফুটাযুক্ত। যিবোৰ বাদ্যযন্ত্রত থকা ফুটাত মুখেৰে ফুৰাই সাংগীতিক ধ্বনি সৃষ্টি কৰা হয় তাকে সুষিৰ বাদ্য বোলে। অসমৰ কেইবিধমান সুষিৰ লোকবাদ্য হ'ল — বাঁহী, কালি, পেঁপা, শংখ, সুতুলী, শিঙা, বৰোসকলৰ চিফুং, মিচিংসকলৰ দুমে্গ, কার্বিসকলৰ পংছে, ইত্যাদি।

এনেদৰে আলোচনা কৰিলে দেখা যায় যে অসমৰ লোকসংগীতৰ জগতখন বিভিন্ন মণি-মৰকতেৰে ভৰি আছে। বিভিন্ন লোকগীত, তাৰ লগত জড়িত নৃত্য তথা বাদ্য-যন্ত্রই অসমৰ লোকপৰিৱেশ্য কলাৰ এই দিশটোৰ সমৃদ্ধতাৰ কথাকেই প্রতিপন্ন কৰে। প্রধান কথাটি হ'ল লোকনৃত্য, লোকগীত আৰু লোকবাদ্য সকলোটি

জানি থোৱা ভাল

লোকনাট্যৰ কাহিনীভাগ মূলতঃ দুটা প্ৰধান ভাগত বিভক্ত— ধৰ্মনিৰপেক্ষ আৰু ধৰ্মীয় আদৰ্শ প্ৰধান। এই দুটা মূল বিভাগৰ পৰা কেইবাটাও উপবিভাগ ওলাইছে। সেয়ে এনেদৰে দেখুৱাব পাৰি—

লোকনাট্যৰ কেইটিমান উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য —

- সাধাৰণতে সহ-অভিনয় নচলে
- পোহৰৰ বাবে সাধাৰণতে ভোট বা পেট্ৰোমাক্সৰ ব্যৱহাৰ
- সাধাৰণতে অস্থায়ী মঞ্চৰ ব্যৱহাৰ
- মুখাৰ বহুল প্ৰয়োগ
- বহুৰা চৰিত্ৰৰ প্ৰাধান্য
- সূত্ৰধাৰ বা ওজাৰ প্ৰাধান্য
- গায়ন-বায়নৰ স্থিতি তথা পূৰ্বৰংগ আৰু বন্দনাৰ পৰিৱেশন
- অৰ্থবহ হস্তমুদ্ৰাৰ ব্যৱহাৰ
- অনেক ক্ষেত্ৰত নৃত্য-ভংগীত কথোপকথনৰ ব্যৱহাৰ

অসম লোকনাট্য পৰম্পৰাৰ এখন চহকী ৰাজ্য। অসমৰ বিভিন্ন লোকনাট্যসমূহক পণ্ডিতসকলে বেলেগ বেলেগ ধৰণে শ্ৰেণীবিভাগ কৰি আলোচনা কৰিছে। কিন্তু অসমৰ ভালেমান লোকনাট্যানুষ্ঠানত শ্ৰেণী বিভাজনৰ বাবে নিৰ্ধাৰণ কৰা উপকৰণসমূহ এনে ধৰণে মিহলি হৈ থাকে যে এইবোৰৰ পাৰ্থক্য সুস্পষ্ট নহয়। এটাৰ পৰা আনটোক নিলগাই

খুটিতাল বজাই, ভৰিৰে তাল ৰাখি সেইখিনি দোহাৰে। ইয়াত হস্তমুদ্রাৰ প্রদর্শনো এক বিশেষ বৈশিষ্ট্য বুলি ক'ব পাৰি।

- *ঢুলীয়া-নাট আৰু খুলীয়া-ভাউৰীয়া ঃ* মূলতঃ কামৰূপ আৰু দৰঙত প্রচলিত ঢুলীয়া-নাট অসমৰ আন এটা প্রধান লোকনাট্যানুষ্ঠান। ঢুলীয়া নাটত ঢোল-তাল বজাই বিভিন্ন ক্রিয়া-কৌশল (কুস্তি, চার্কাচ) প্রদর্শন কৰি, নৃত্য-গীত আৰু কৌতুকপূর্ণ অভিনয়তে লোক মনোৰঞ্জনৰ ব্যৱস্থা কৰে। পৌৰাণিক কাহিনীৰ লগত জড়িত অভিনয়ৰ উপৰি সমসাময়িক সমাজজীৱনৰ সংঘটিত বিভিন্ন ঘটনাক ব্যংগ কৰি প্রদর্শন কৰা ছং এই ঢুলীয়া নাটৰ প্রধান অংগ। ঢুলীয়া দলত ঘাই ঢুলীয়া, কেইবাজনো ঢুলীয়া, বায়ন, গায়ক, তালুৰৈ, ভাউৰীয়া আৰু কালীবাদক থাকে।

  ঢুলীয়া নাটৰ সমগোত্রীয় আন এটা লোকনাট্যানুষ্ঠান হ'ল খুলীয়া-ভাউৰীয়া। এই নাট্য ধাৰাটি বিয়াহ-ওজাপালি অনুষ্ঠানৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে বুলি ধাৰণা কৰা হয়। লোকমনক আনন্দৰ খোৰাক যোগান ধৰাৰ লগতে নৈতিক শিক্ষা প্রদান কৰাই এই শ্রেণীৰ নাটৰ মূল উদ্দেশ্য। ইয়াত সূত্রধাৰজনক ওজা বা ওঝা বুলি কোৱা হয়। বিভিন্ন নৃত্য ভংগী প্রদর্শনেৰে গীত আবৃত্তিৰ লগতে সংলাপ ইয়াত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ঢুলীয়া ভাওনাৰ দৰে ইয়াতো ছং কৰা হয়। মূলতঃ ৰামায়ণ, মহাভাৰত তথা ৰাম সৰস্বতীৰ বধ-কাব্যসমূহৰ পৰা এই বিধ লোকনাট্যৰ কাহিনীসমূহ সংগ্রহ কৰে। ইয়াত ওজাৰ লগতে কেইবাজনো পালি, খুলীয়া, তালুৰৈ আৰু ভাউৰীয়া থাকে।
- *কুশান গান ঃ* অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ উত্তৰ পাৰত প্রচলিত এটি উল্লেখযোগ্য লোকনাট্যানুষ্ঠান হ'ল কুশান গান। নৃত্য, গীত আৰু অভিনয়ৰ সমষ্টি এই লোকনাট্যানুষ্ঠানটিক 'ৰাৰাণ গান' বা 'বেনা-গান' বুলিও কোৱা হয়। ৰামায়ণৰ কাহিনীৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত এই নাট্য পৰম্পৰাটিত বেনা অপৰিহার্য বাদ্য-যন্ত্র। ৰাৱণ চৰিত্রকেন্দ্রিক বাবে ইয়াক 'ৰাৰাণ গান' আৰু বেনা সংযোগ কৰা হয় বাবে 'বেনা গানো' বোলা হয়। ইয়াত এজন প্রধান গায়ক বা গীদাল, এজন প্রধান সহকাৰী দোৱাৰী বা দোহাৰী, বাদক বা বাইন, নর্তকীবেশী ল'ৰা বা চেঙৰা, এজন দাইনাপালি আৰু কেইবাজনো পালি থাকে।

  সৰস্বতী বন্দনাৰে আৰম্ভ কৰা এই লোকনাট্যত দোহাৰীয়ে নৃত্য, গীত আৰু ব্যংগাত্মক প্রকার্যৰে গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰে। সাধাৰণতে বাইন, গীদাল আৰু নর্তকসকলে অভিনয় আৰু সংলাপ অংশত ভাগ লয়।

  উল্লিখিত লোকনাট্যধর্মী অনুষ্ঠানসমূহৰ উপৰি আন বহুতো লোকনাট্যানুষ্ঠান অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলত প্রচলিত হৈ থকা পৰিলক্ষিত হয়। এনে কেতবোৰ নাট্যানুষ্ঠান হ'ল— ভাৰী-গান, পালা-গান, ধু�ৰা-নাট আদি। ইয়াৰ পৰা আমি অনুধাৱন কৰিব পাৰোঁ যে লোকনাট্যৰ ক্ষেত্রত অসম এখন চহকী ৰাজ্য।

- সংগীত বুলি ক'লে আমি বুজোঁ যে ই গীত, বাদ্য আৰু নৃত্যৰ সমষ্টি। সেয়ে ক'ব পাৰি লোকগীত, লোক নৃত্য আৰু লোকবাদ্যৰ সমন্বয়েই হ'ল লোকসংগীত।
- অসমৰ লোকসমাজখন বিভিন্ন লোক সংগীতেৰে ভৰি আছে। গীতৰ বিষয়বস্তু তথা পৰিৱেশন কৰা অনুষংগ অনুসৰি ইয়াক উৎসৱ-অনুষ্ঠানমূলক গীত, আখ্যান গীত আৰু বিবিধ বিষয়ক গীত হিচাপে বিভাজিত কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি।
- সাধাৰণতে যি বোৰ নৃত্য পৰিমার্জিত, ৰীতিবদ্ধ, প্রণালীবদ্ধ নহয় তেনে নৃত্যকে লোকনৃত্য বোলা হয়। লোকগীতক মূলতঃ যিদৰে তিনিটা ভাগত ভাগ কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি ঠিক সেইদৰে অসমৰ লোকনৃত্যসমূহকো পূজা-উপাসনাৰ লগত জড়িত নৃত্য আৰু উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ লগত সম্পর্কযুক্ত নৃত্য — এই দুটা ভাগত আলোচনা কৰিব পাৰি।
- সংগীতৰ ক্ষেত্রত ধ্বনি সৃষ্টি কৰিবৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা যিকোনো উপাদানকে বাদ্য-যন্ত্র বোলা হয়। অতি প্রচীন কালৰে পৰা অসমত বিবিধ লোকবাদ্যৰ প্রচলন হৈ আহিছে। অসমৰ লোকবাদ্যসমূহক তত বাদ্য, অৱনদ্ধ বাদ্য, ঘন বাদ্য আৰু সুষিৰ বাদ্য — এই চাৰি ভাগত সামৰি লৈ আলোচনা কৰিব পাৰি।
- লোকনাট্য এক প্রকাৰৰ গীতাভিনয় বা নৃত্য-গীত-বাদ্য আৰু অভিনয়ৰ সমষ্টি। বহুসময়ত লোকনাট্যত নৃত্য-গীতৰ আধিক্যহে দেখা যায়। লোকনাট্যৰ সৃষ্টিৰ মূলতে আছে বিভিন্ন ধর্মীয় কৃত্য আৰু উৎসৱ-অনুষ্ঠান।
- অসম লোকনাট্য পৰম্পৰাৰ এখন চহকী ৰাজ্য। অসমৰ বিভিন্ন লোকনাট্যসমূহক পণ্ডিতসকলে বেলেগ বেলেগ ধৰণে শ্রেণীবিভাগ কৰি আলোচনা কৰিছে। কিন্তু অসমৰ ভালেমান লোকনাট্যানুষ্ঠানত শ্রেণী বিভাজনৰ বাবে নির্ধাৰণ কৰা উপকৰণসমূহ এনে ধৰণে মিহলি হৈ থাকে যে এইবোৰৰ পার্থক্য সুস্পষ্ট নহয়।
- অসমৰ কেইটিমান উল্লেখযোগ্য লোকনাট্যানুষ্ঠান হ'ল — পুতলা নাচ, ওজাপালি, ঢুলীয়া-নাট, খুলীয়া-ভাউৰীয়া, কুশান গান, ভাৰী-গান, পালা-গান, ধুৰা-নাট আদি।

৫.৬ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ

1) অসম নাট্য সন্মিলন [1991); *ভৰতৰ নাট্যশাস্ত্র;* নগাঁও ঃ অসম নাট্য সন্মিলন।

2) কাকতি, বাণীকান্ত (2006); *বাণীকান্ত ৰচনাৱলী, অসমীয়া খণ্ড;* গুৱাহাটী ঃ অসম সাহিত্য সভা।

3] গগৈ, লীলা [1994] Ê, *অসমৰ সংস্কৃতি* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ

25) Baruah, B. K. (1969). *A Cultural History of Assam*. Guwahati: Lawyer's Book Stall.

26) Dorson, R. M. (ed.)(1972). *Folklore and Folklife: An Introduction.* Chicago: The University of Chicago Press.

27) Dundes, A. (1978). *Essays in Folkloristics*. Folklore Institute.

28) Dutta, B. (ed.)(1994). *A Hand Book of Folklore Material of North-East India*. Guwahati: ABILAC.

29) Leach, M. (1972). *Standard Dictionary of Folklore*. Funk & Wagnalls.

30) Sarma, N. C. (1988). *Essays in the Folklore of North-Eastern India*. Guwahati: Bani Prakasan.

৫.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ভৰতমুনি।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ নহয়।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ অশুদ্ধ।

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ অৱনদ্ধ বাদ্যক।

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ পুতলা নাচ।

৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ মূলতঃ *ৰামায়ণ, মহাভাৰত* তথা ৰাম সৰস্বতীৰ বধ-কাব্যসমূহৰ পৰা এই বিধ লোকনাট্যৰ কাহিনীসমূহ সংগ্ৰহ কৰা হয়।

৫.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

ক) বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) লোকপৰিৱেশ্য কলা আৰু শাস্ত্ৰীয় পৰিৱেশ্য কলাৰ মাজত পাৰস্পৰিক সংযোগ সংঘটিত হৈছেনে?